

Analiza utjecaja troškova na poslovanje poduzeća AD Plastik d.d.

Škobalj, Dino

Master's thesis / Specijalistički diplomski stručni

2020

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Split, Faculty of economics Split / Sveučilište u Splitu, Ekonomski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:124:286505>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-04-24**

Repository / Repozitorij:

[REFST - Repository of Economics faculty in Split](#)

UNIVERSITY OF SPLIT

DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJI

**SVEUČILIŠTE U SPLITU
EKONOMSKI FAKULTET**

ZAVRŠNI RAD

**Analiza utjecaja troškova na poslovanje poduzeća
AD Plastik d.d.**

MENTOR:

Izv.prof.dr.sc. Višić Josipa

STUDENT:

Dino Škobalj

Split, rujan 2020.

SADRŽAJ:

1. UVOD	3
1.1. Definiranje problema i predmeta istraživanja	3
1.2. Ciljevi rada	3
1.3. Metode rada	3
1.4. Sadržaj rada	4
2. TEORIJSKO ODREĐENJE TROŠKOVA	5
2.1. Definiranje pojma troška	5
2.2. Troškovi proizvodnje	8
2.2.1. Temeljni troškovni koncepti	8
2.2.2. Troškovi u kratkom roku	9
2.2.3. Troškovi u dugom roku	12
2.3. Mjesto troška	14
3. UTJECAJ TROŠKOVA NA POSLOVANJE PODUZEĆA AD PLASTIK D.D.	16
3.1. O poduzeću AD Plastik d.d.	16
3.2. Analiza eksplicitnih troškova poduzeća AD Plastik d.d.	18
3.2.1. Analiza materijalnih troškova poduzeća	18
3.2.2. Analiza troškova osoblja poduzeća	19
3.2.3. Analiza troškova amortizacije poduzeća	21
3.2.4. Odnos troškova s odabranim financijskim stavkama	23
3.3. Analiza ukupnih rashoda, ukupnih prihoda i financijskog rezultata	28
4. ZAKLJUČAK	30
LITERATURA	32
POPIS SLIKA	34
POPIS TABLICA	34
POPIS GRAFIKONA	34
SAŽETAK	35
SUMMARY	36

1. UVOD

1.1. Definiranje problema i predmeta istraživanja

Svako poduzeće u svom poslovanju ostvaruje neku od vrsta troškova, ali je svako poduzeće specifično, bilo da je riječ o samoj diferencijaciji po djelatnosti, bilo po nekim drugim specifičnostima poslovanja koje uvelike ovise o samom vodstvu poduzeća. Pritom je za uspješnost poslovanja poduzeća nužno praćenje troškova poslovanja te optimizacija troškova s ciljem maksimizacije profita s raspoloživim resursima. Iz svega ovog može se izvesti problem istraživanja rada, odnosno da su troškovi bitan čimbenik poslovanja poduzeća te uvelike utječu na sami financijski rezultat poslovanja, pritom se različite vrste troškova različito ponašaju s povećanjem obujma poslovanja.

Iz definiranog problema istraživanja izvodi se predmet istraživanja rada, odnosno utjecaj troškova na poslovanje poduzeća AD Plastik d.d. uz analiziranje kretanja promatranih troškova u dugom roku, odnosno 4 godine.

1.2. Ciljevi rada

Cilj rada je teorijski definirati vrste troškova te u empirijskom dijelu rada analizirati utjecaj svake od vrsta troškova na poslovne prihode (odnosno prihode koji su izravno povezani s promatranim troškovima) te financijski rezultat kroz protekle 4 godine. Cilj rada je i kroz definiranje troškova prikazati podjele troškova koje su u mikroekonomskom smislu značajne za odlučivanje, ponajprije povezano s proizvodnjom.

1.3. Metode rada

U radu će biti korištene deskriptivna metoda, induktivna i deduktivna metoda, komparativna metoda, metode sinteze i analize, metoda kompilacije te metoda studije slučaja. Metoda studije slučaja će se koristiti u empirijskom dijelu rada gdje će se analizirati troškovi poduzeća te njihov utjecaj na poslovanje poduzeća. Pritom će se u empirijskom dijelu rada koristiti i komparativna metoda za vrste troškova gdje će to biti moguće. Deskriptivna metoda će se koristiti za samo definiranje vrsta troškova te drugih pojmova koji su ključni za ovaj rad.

Metoda kompilacije će se koristiti u teorijskom dijelu rada da bi se prikazale spoznaje o kretanju troškova s naglaskom na dugoročne troškove poslovanja poduzeća. Induktivna i deduktivna metoda te metode sinteze i analize će se koristiti u empirijskom dijelu rada da bi se prikazala zapažanja koja se odnose na troškove poduzeća.

1.4. Sadržaj rada

U uvodnom dijelu rada se definiraju problem i predmet istraživanja, ciljevi rada, metode rada, doprinos rada te sami sadržaj rada. Nakon uvodnog dijela slijedi poglavlje u kojem će se prvo pojmovno definirati troškovi, nakon čega slijedi definiranje troškova u kratkom i dugom roku. U empirijskom dijelu rada će se analizirati najznačajniji troškovi poduzeća AD Plastik d.d. te kretanje tih troškova kroz posljednje 4 godine, uz analiziranje utjecaja svake od promatranih vrsta troškova na samo poslovanje poduzeća. Pritom će utjecaj troškova na poslovanje poduzeća biti prikazan u odnosu na poslovne prihode (ukupne prihode) te financijski rezultat. Nakon empirijskog dijela slijedi zaključak u kojem će se sumarno iznijeti najznačajnija zapažanja zabilježena u radu, nakon čega slijede literatura, popis slika, popis tablica, popis grafikona, sažetak uz tri ključne riječi te sažetak na engleskom jeziku.

2. TEORIJSKO ODREĐENJE TROŠKOVA

2.1. Definiranje pojma troška

U mikroekonomiji je vrlo važno praćenje troškova, odnosno cijeli proces od njihovog nastanka, obilježja te samog ponašanja u poslovnom procesu (Agronomski fakultet Zagreb, 2019.). Da bi se moglo analizirati troškove te raditi njihove podjele, prvo ih je potrebno definirati. Pritom se troškovi definiraju kao novčano izražen iznos trošenja imovine, izvršenih usluge ili obveza koje nastaju kao posljedica primljenih dobara ili usluga. Vrlo često se pojam troška poistovjećuje s pojmom izdatka, rashoda te utroška, ali riječ je o značajno različitim pojmovima (Perčević, 2017.).

Utroškom se smatra trošenje faktora proizvodnje u samom proizvodnom procesu (npr. sati rada, kom, kg ili m sirovine, materijala ili sl.). Izdatak se definira kao odljev novčanih sredstava (u gotovini ili preko računa), pritom izdatak može nastati istodobno s troškom, prije ili nakon troška, ali se izdatak nikako ne može poistovjetiti s pojmom troška. Rashodi su širi pojam od troškova te nastaju kao posljedica smanjivanja imovine ili nastanka obveza (Perčević, 2017.).

Evidencija troškova te njihovo praćenje ima 3 vrlo značajne funkcije (Agronomski fakultet Zagreb, 2019.):

- pomoć pri utvrđivanju financijskog rezultata poslovanja kroz utvrđivanje razlike između prihoda i rashoda (koji uključuju troškove);
- pomoć pri definiranju troškovne učinkovitosti poduzeća u odnosu na ostala poduzeća u toj industriji (što je vrlo bitno za samu odluku o proizvodnji, odnosno za odluku o odustanku od proizvodnje te izlasku iz određene industrije ako je poduzeće troškovno neefikasno) te
- osiguravanje informacijske podloge za poslovno odlučivanje.

Iz svega prethodno navedenog vidljivo je koliki je značaj praćenja troškova poslovanja svakog poduzeća, ali je vrlo bitno uočiti i činjenicu da se troškovi značajno razlikuju u odnosu na menadžersko i računovodstveno stajalište. Pritom se menadžeri orijentiraju na budućnost poduzeća i na taj način promatraju i dijele troškove, uvažavajući i implicitne i eksplicitne

troškove poduzeća, dok se računovođe baziraju na prošlim poslovnim događajima te im je cilj utvrditi financijski rezultat poslovanja poduzeća te se baziraju samo na eksplicitne troškove poduzeća (Polovina, 2019.).

Ne smije se umanjivati značaj niti ekonomske analize troškova, a niti računovodstvene, budući da je svaka od tih analiza vrlo značajna za poslovanje poduzeća. Računovodstvena ponajprije da bi se odredila trenutna uspješnost poslovanja poduzeća, ali također i da bi se utvrdile financijske obveze prema javnom sektoru u vidu poreza na dobit ili sl. Dok ekonomska analiza troškova ima vrlo značajnu funkciju prilikom same procjene profitabilnosti poslovanja, posebice kada poduzeće ima vrlo značajne oportunitetne troškove što svakako ima utjecaj na poslovanje (Pyndick i Rubinfeld, 2005.)

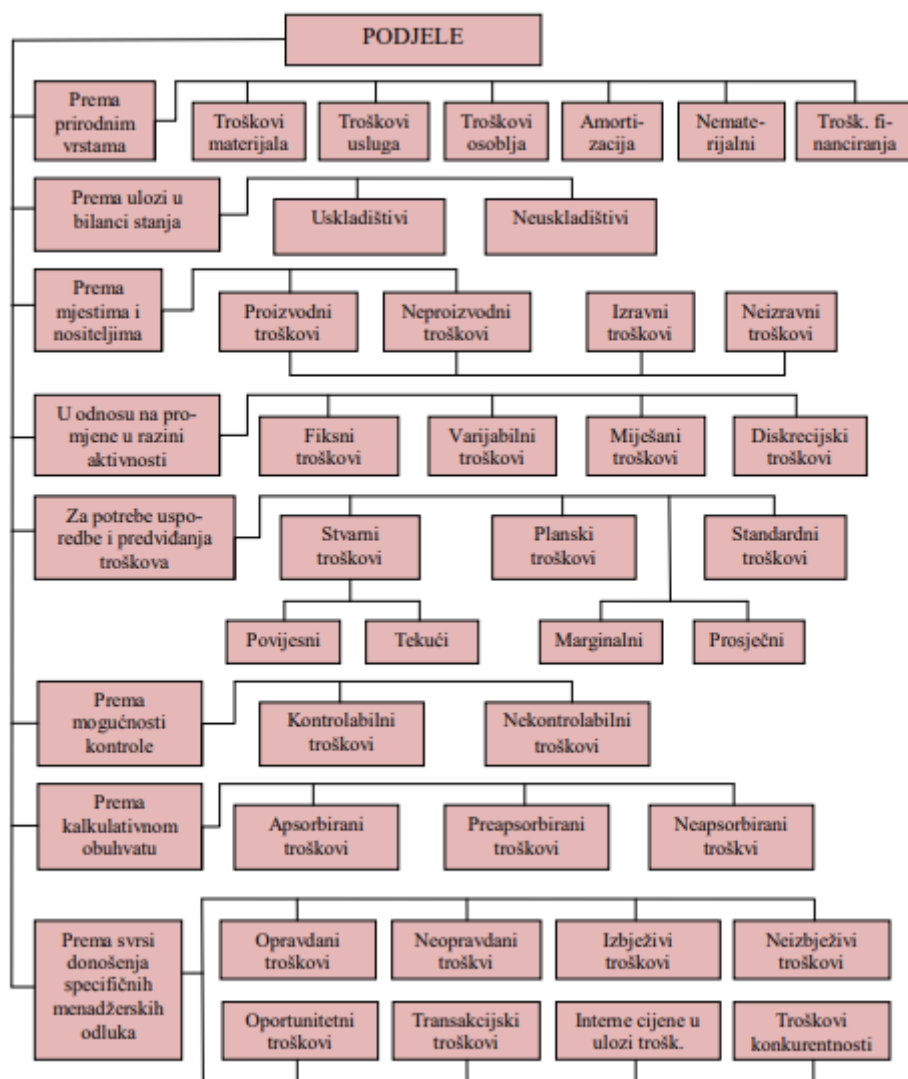
Troškovi se u općenitom smislu mogu podijeliti na (Pavić, Benić i Hashi, 2009.):

- *prema mogućnosti njihovog variranja s obzirom na promatrani vremenski period*, odnosno na fiksne i varijabilne te kratkoročne i dugoročne;
- *prema raspoloživosti inputa potrebnih za određenu proizvodnju*, odnosno eksplicitne i implicitne te
- *prema mogućnosti da se odlučivanjem ključnih dionika poduzeća utječe na troškove*, odnosno nadoknadbive i nenadoknadbive.

Troškove je moguće podijeliti i prema (Par i Šakić Bobić, 2016.):

- *ulaganju u proizvodnom procesu* na primarne i sekundarne, pritom primarni troškovi samo jednom sudjeluju u proizvodnom procesu, dok sekundarni višekratno sudjeluju u proizvodnom procesu;
- *stupnju složenosti* na jednostavne i složene, pritom jednostavne nije moguće raščlaniti, dok je složene moguće raščlaniti na više jednostavnih troškova;
- *načinu snimanja i uračunavanja* na izravne i neizravne, pritom je izravne moguće direktno povezati s određenom proizvodnom djelatnosti, dok neizravne nije moguće izravno povezati;
- *ukupnosti* na ukupne i prosječne te
- *stupnju iskorištenja* na fiksne i varijabilne.

Troškovi u kratkom te dugom roku će detaljnije biti objašnjeni u nastavku rada, a da bi se prikazala sama složenost podjele troškova, dan je prikaz na sljedećoj slici koji prikazuje detaljniju podjelu troškova, odnosno troškove prema računovodstvenom, ali i menadžerskom smislu. Pritom je, usprkos samoj kompleksnosti podjele troškova vrlo bitno raščlanjivanje troškova prema njihovim vrstama da bi se omogućila analiza utjecaja svakog od promatranih troškova na poslovanje poduzeća, ali i korelacija s drugim troškovima te prihodima poduzeća.

Slika 1: Podjela troškova

Izvor: Belak, V. (1995.): Menadžersko računovodstvo, RRIF, Zagreb, str 145.

Na slici 1 prikazana je detaljnija podjela troškova pri čemu je vidljivo da se u odnosu na svrhu s kojom se vrši podjela troškova, troškovi mogu klasificirati na različite načine. Za uspješno poslovanje je nužno omogućavanje ispravnog analiziranja te svakako praćenje troškova kako

u kratkom, tako i u dugom roku. Iako su na slici vrlo detaljno prikazane podjele troškova, ove podjele su značajnije za računovodstvene evidencije te analize troškova, dok će u nastavku rada fokus biti na podjelama troškova koje su značajne za mikroekonomsku analizu troškova poslovanja poduzeća. Drugim riječima analizirat će se troškovi u općenitom smislu klasificirani prema Pavić, Benić i Hashi (2009.).

2.2. Troškovi proizvodnje

2.2.1. Temeljni troškovni koncepti

U poslovanju poduzeća konačan financijski rezultat se može klasificirati kao dobit ili gubitak. Pritom se financijski rezultat računa kao razlika prihoda i rashoda, odnosno ukupnih troškova. Za klasifikaciju ukupnih troškova nužno je poznavanje kako eksplicitnih, tako i implicitnih troškova koji sumarno daju iznos ukupnih troškova. Pritom u svom poslovanju poduzeće raspolaže dijelom inputa, dok druge inpute mora angažirati iz vanjskih izvora, posljedica čega je nastanak troškova. Eksplicitni troškovi su oni troškovi koji zahtijevaju odljev sredstava iz poduzeća, dok implicitni troškovi ne zahtijevaju odljev sredstava, odnosno implicitni troškovi su troškovi inputa kojima poduzeće već raspolaže (Pavić, Benić i Hashi, 2009.).

Eksplicitni troškovi su stvarno nastali troškovi te se isti računovodstveno evidentiraju (odnosno vrsta troškova koja zahtijeva određene izdatke za nabavu), na temelju njih računovođe određuju profitabilnost poduzeća, dok se implicitni troškovi ne evidentiraju, budući da za njih ne postoje računi na temelju kojih bi se ti troškovi evidentirali (odnosno, implicitni troškovi su troškovi uporabe resursa koji ne zahtijevaju odljev novčanih sredstava iz poduzeća). Za menadžere su implicitni troškovi vrlo značajni, posebice zbog samog određivanja profitabilnosti poduzeća, budući da u slučaju kada poduzeće ne bi raspolagalo određenim resursima i da se angažiraju vanjski resursi, financijski rezultat poduzeća bi bio značajno različit (Filozofski fakultet u Beogradu, 2004.).

Prema mogućnosti nadoknade u slučaju smanjivanja ili čak potpunog prestanka proizvodnje, troškovi se mogu podijeliti na nadoknadive i nenadoknadive troškove. Nenadoknadivi, odnosno nepovratni troškovi su oni troškovi koji se u slučaju smanjenja ili prestanka proizvodnje ne mogu upotrijebiti za neki drugi vid proizvodnje. Jedan od primjera takvih troškova je i trošak specifičnog proizvodnog pogona koji se može koristiti za proizvodnju

samo jedne vrste proizvoda. Nadoknativi odnosno povrativi troškovi su oni troškovi koji se u slučaju smanjenja ili prestanka proizvodnje mogu upotrijebiti za drugi vid proizvodnje te se na taj način iskoristiti za ostvarivanje prihoda (Pindyck i Rubinfeld, 2005.).

Kao izravna posljedica analiziranja troškova u računovodstvenom i ekonomskom smislu nastaje računovodstveni te ekonomski profit. Pritom se računovodstveni profit može definirati kao onaj profit koji nastaje kada se od ukupnih prihoda oduzmu eksplicitni troškovi, dok ekonomski profit uvažava i postojanje implicitnih troškova uz eksplicitne troškove, odnosno oportunitetnih troškova poslovanja poduzeća (Dacić, 2019.). Za menadžere je ekonomski profit daleko značajniji od samog računovodstvenog profita, jer ispravnije prikazuje stvarnu profitabilnost poslovanja poduzeća budući da je ekonomski profit uvijek manji od računovodstvenog profita (Pavić, Benić i Hashi, 2009.).

2.2.2. Troškovi u kratkom roku

Za razliku od troškova u dugom roku na koje je moguće utjecati te su zbog toga svi troškovi u dugom roku varijabilnog karaktera, u kratkom roku je barem jedan input fiksnog karaktera, zbog čega se u kratkom roku pojavljuju fiksni te varijabilni troškovi. U kratkom roku se pojavljuju tri kategorije troškova, odnosno ukupni (koji mogu biti ukupni varijabilni troškovi te ukupni fiksni troškovi), prosječni te granični troškovi. (Pavić, Benić i Hashi, 2009.).

Ukupni troškovi se mogu definirati kao najniža razina izdataka da bi se dobila određena razina outputa te se računaju zbrajanjem fiksnih i varijabilnih troškova pomoću sljedeće formule (Pervan, 2008.):

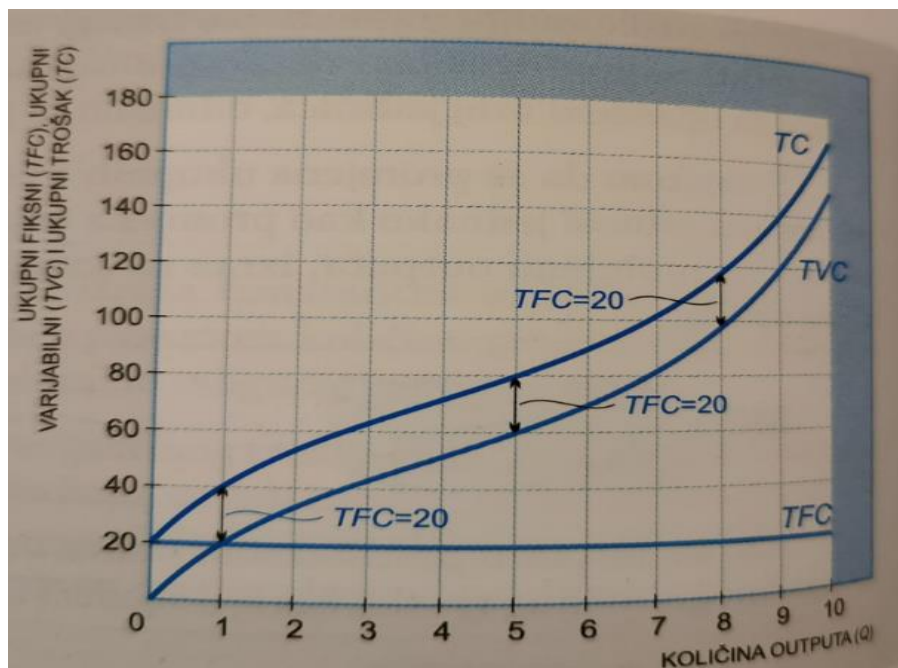
$$TC=TFC+TVC \quad (1)$$

Objašnjenje oznaka:

TC-ukupni troškovi

TFC-fiksni troškovi

TVC-varijabilni troškovi

Slika 2: Krivulje ukupnih troškova, ukupnih varijabilnih te fiksnih troškova

Izvor: Pavić, I., Benić, Đ. i Hashi, I. (2009.): Mikroekonomija, Sveučilište u Splitu, Split, str 286.

Na slici 2 prikazane su krivulje ukupnih troškova (TC), ukupnih varijabilnih troškova (TVC) te ukupnih fiksnih troškova (TFC). Krivulja fiksnih troškova je u kratkom roku konstantna, bez obzira na povećanje outputa, dok se krivulja varijabilnih te ukupnih troškova mijenjaju s količinom outputa. Moguće je uočiti da krivulja ukupnih troškova nema polazište u ishodištu, već je njena polazišna točka određena visinom fiksnog troška koji postoji i kada nema nikakvih varijabilnih troškova, odnosno nikakvih poslovnih aktivnosti.

Fiksni troškovi su troškovi koji su konstantni bez obzira na porast proizvodnje. Fiksnim troškovima se smatraju svi troškovi koji postoje i kada nema proizvodnje, odnosno troškovi amortizacije, troškovi administracije, uprave i prodaje, troškovi zaposlenih u proizvodnji kojima je plaća zagaranirana ugovorima, troškovi investicijskog održavanja, troškovi kamata na kredite, trošak vođenja bankovnog računa, troškovi najamnina i zakupnina, troškovi osiguranja, troškovi knjigovođe (ukoliko poduzeće nema zaposlenog knjigovođu) te drugi troškovi fiksnog karaktera (Potnik Galić, 2019.).

Kao posljedica ovakve karakteristike fiksnih troškova nastaje situacija da u dugom roku sama troškovna funkcija ovisi razini proizvodnje, tehnologiji koja se koristi te o cijeni proizvodnih faktora. Dok u kratkom roku troškovna funkcija značajno ovisi o samom iznosu fiksnih

troškova (Dacić, 2019.). Ovi troškovi se mogu podijeliti na apsolutno fiksne troškove koji su neovisni sa stupnjem iskorištenosti kapaciteta te su konstantni bez obzira na rast proizvodnje te relativno fiksne troškove koji rastu s širenjem proizvodnje kao što je npr. najamnina novih poslovnih prostora (Karasalihović Sedlar, 2019.).

Varijabilni troškovi su oni troškovi koji se mijenjaju s promjenama u razini proizvodnje. U varijabilne troškove se mogu ubrojiti troškovi kao što su: troškovi sirovina i materijala, troškovi pomoćnih materijala, troškovi plaća radnika koje ovise o proizvodnji, troškovi energenata te drugih sredstava potrebnih u proizvodnji, troškovi amortizacije po funkcionalnom obračunu (odnosno prema jedinici proizvedenog proizvoda) te drugi troškovi koji ovise o razini proizvodnje, a koji ne postoje kada nema proizvodnje (Potnik Galić, 2019.). Varijabilni troškovi rastu s porastom proizvodnje te padaju s padom proizvodnje te se mogu podijeliti na proporcionalne te na neproporcionalne varijabilne troškove. Pritom proporcionalni varijabilni troškovi rastu sukladno porastu proizvodnje dok neproporcionalni troškovi mogu rasti sporije (degresivni) te brže (progresivni) od porasta proizvodnje. Rezultat ovakvih vrsta varijabilnih troškova je i degresivno progresivna linija varijabilnih troškova te njena zrealna linija ukupnih troškova (Perčević, 2017.).

„Funkcije i vrijednosti ukupnih fiksnih, ukupnih varijabilnih i ukupnih troškova omogućavaju otkrivanje funkcija i konkretnih vrijednosti jediničnih ili prosječnih troškova“ (Pervan, 2008.). Sukladno tome, može se reći da se u odnosu na ukupne troškove te u odnosu na proizvedenu količinu mogu izračunati prosječni te marginalni troškovi. Prosječni troškovi (odnosno troškovi po jedinici proizvoda) mogu biti prosječni fiksni troškovi, prosječni varijabilni troškovi te prosječni ukupni troškovi, a za svaku od ovih kategorija troškova postoji formula prema kojoj se računaju te svaka od njih ima svoj specifičan izgled kada je riječ o grafičkom prikazivanju.

„Marginalni ili granični troškovi su troškovi posljednje jedinice proizvedene jedinice proizvoda. Nastaju pri promjeni opsega proizvodnje, odnosno razine aktivnosti, a utvrđuju se kao razlika dodatnih troškova po jedinici učinka. Marginalni ili granični troškovi sadrže uglavnom varijabilne troškove, zbog toga što se fiksni troškovi ne mijenjaju promjenom obujma proizvodnje“ (Potnik Galić, 2019.). Odnosno, može se reći da se marginalni troškovi na drugi način računaju kao promjena varijabilnih troškova po jedinici outputa (Pervan, 2008.).

2.2.3. Troškovi u dugom roku

U dugom roku su svi proizvodni faktori varijabilnog karaktera te poduzeće ima mogućnost prilagođavanja proizvodnih faktora (rada i kapitala), pritom se povezivanjem optimalnih kombinacija proizvodnih faktora dobije putanja ekspanzije. Putanja ekspanzije može imati oblik pravca, ali ne mora, ali je gotovo uvijek rastućeg karaktera, odnosno, s povećanjem proizvodnih inputa dolazi do povećanja proizvodnje i troškova. Putanja ekspanzije ujedno prikazuje najniže dugoročne ukupne troškove proizvodnje bilo koje količine proizvoda te je osnova za izračun ukupnih dugoročnih troškova (Pervan, 2008.).

Ukupni dugoročni troškovi se mogu izračunati prema formuli (Pervan, 2008.):

$$LTC = w \cdot L + r \cdot K \quad (2)$$

Objašnjenje oznaka:

LTC – Dugoročni ukupni troškovi

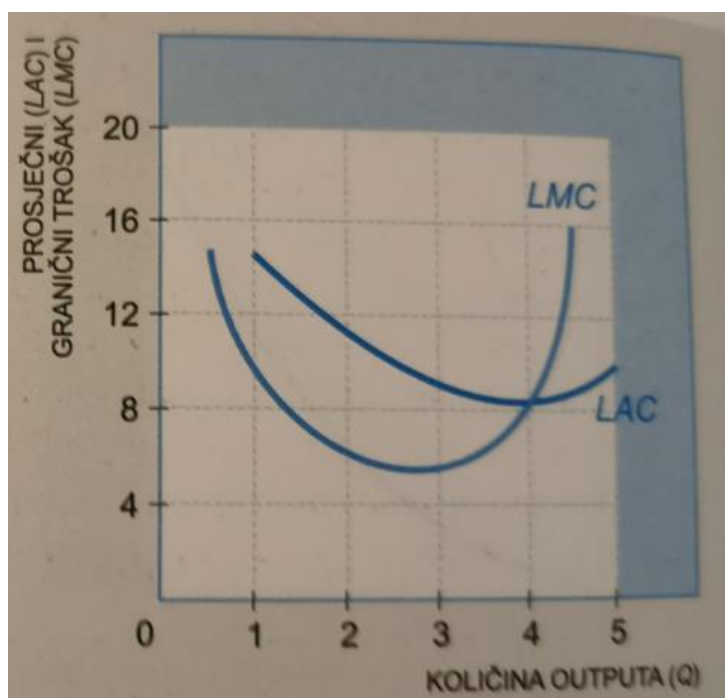
w – Cijena rada

L – Količina angažiranog rada

r – Cijena kapitala

K – Količina angažiranog kapitala

Prema prethodno prikazanoj formuli vidljivo je da troškovi u dugom roku prvenstveno ovise o cijenama te količinama angažiranih inputa, zbog toga, da bi se minimizirali troškovi u dugom roku, cilj je pronaći optimalnu kombinaciju inputa. Kao i kada je riječ o troškovima u kratkom roku, mogu se definirati ukupni, prosječni te granični troškovi. Prosječni troškovi u dugom roku su pritom ovisni samo o varijabilnim troškovima u dugom roku (budući da ne postoje fiksni troškovi u dugom roku) te se mogu definirati kao odnos ukupnog troška u dugom roku u odnosu na razinu proizvodnje. Granični (marginalni) trošak proizvodnje u dugom roku se može izračunati kao odnos prorasta ukupnih troškova u odnosu na prirast proizvedene količine. Odnosno, granični trošak u dugom roku pokazuje koliko će se dugoročno povećati troškovi u odnosu na dugoročno planirano povećanje proizvodnje (Pavić, Benić i Hashi, 2009.).

Slika 3: Krivulje prosječnog (LAC) te graničnog (LMC) troška u dugom roku

Izvor: Pavić, I., Benić, Đ. i Hashi, I. (2009.): Mikroekonomija, Sveučilište u Splitu, Split, str 302.

Na slici 3 prikazane su krivulje dugoročnog prosječnog te dugoročnog graničnog troška. Na nižim razinama outputa obje krivulje opadaju s porastom outputa jer je riječ o djelovanju rastućih prinosa na opseg. Na višim razinama outputa, odnosno u zoni u kojoj djeluju opadajući prinosi na opseg, obje krivulje rastu s porastom outputa. Pritom krivulja LMC siječe krivulju LAC u točki njenog minimuma.

U dugom roku oblik krivulje ukupnih dugoročnih troškova, dugoročnih prosječnih troškova te dugoročnih marginalnih troškova ponajprije ovisi o prinosu na opseg pa su tako primjerice moguće situacije (Pervan, 2008.):

- ako s porastom proizvedene količine dolazi do pada prosječnih troškova, tada se može reći da su prisutni rastući prinosi na opseg;
- ako s porastom proizvedene količine dolazi do rasta prosječnih troškova, tada se može reći da su prisutni opadajući prinosi na opseg te
- ako s porastom proizvedene količine ne dolazi do promjene prosječnog troška, može se zaključiti da su prinosi na opseg konstantni.

U dugom roku s porastom proizvodnje može se pojaviti ekonomija te diseconomija obujma. Pritom se ekonomija obujma može definirati kao pad prosječnih troškova s porastom količine

outputa. Pritom ekonomija obujma izravno nastaje kao posljedica rastućih prinosa na opseg. S druge strane, postoji i diseconomija obujma koja nastaje kao posljedica opadajućih prinosa na opseg, u ovoj situaciji nastaje rast prosječnih troškova po proizvedenoj dodatnoj jedinici outputa u dugom roku (Pavić, Benić i Hashi, 2009.).

Kada je riječ o troškovima u dugom roku, nužno je istaknuti još jedan pojam, odnosno zakon opadajućih graničnih prinosa. Prema njemu, definirano je da s dodatnim povećanjem nekog od proizvodnih inputa za jednu jedinicu (odnosno s povećanjem ukupnog dugoročnog troška), uz uvjet da su preostali inputi fiksni, povećanje količine outputa je moguće samo do određene točke, nakon koje slijedi pad dodatnog outputa po uloženoj jedinici inputa (Pavić, Benić i Hashi, 2009.).

2.3. Mjesto troška

Vrlo je bitno odrediti i sama mjesta na kojima nastaje trošak da bi se ispravno moglo analizirati troškove te da bi se olakšalo predviđanje kretanja istih u duljem vremenskom razdoblju. Mjesto troška se pritom može definirati kao zaokružena cjelina u kojoj ili povezano s kojom nastaje određeni trošak koji se može evidentirati. Mjesta troška se mogu podijeliti prema kriterijima koji mogu biti: kriterij prostora obračuna, funkcionalni kriterij, teritorijalni kriterij te kriterij odgovornosti (Potnik Galić, 2019..).

Prema kriteriju prostora obračuna, odnosno prema organizacijskim jedinicama poduzeća postoje mjesta troškova (Potnik Galić, 2019.):

- Mjesto troška proizvodni pogon odnosno proizvodna zgrada;
- Mjesto troška upravna zgrada, odnosno zgrada administracije, uprave i prodaje;
- Mjesto troška skladište te
- Prodajno mjesto troška, odnosno prodavaonica.

Prema funkcionalnom kriteriju, odnosno prema poslovnim funkcijama poduzeća, mjesta troškova se mogu podijeliti na (Potnik Galić, 2019.):

- Mjesto troška nabave;
- Mjesto troška proizvodnje;
- Mjesto troška prodaje;

- Mjesto troška uprave te
- Mjesto troška financija i računovodstva.

Mjesta troškova prema teritorijalnom kriteriju prate teritorijalni razmještaj poslovnih jedinica poduzeća što je vrlo značajno za poduzeće koje se analizira u empirijskom dijelu rada te se na ovaj način utvrđuju troškovi svake organizacijske jedinice poduzeća zasebno te se kao takvi i analiziraju.

Mjesta troškova prema kriteriju odgovornosti prate hijerarhijsku razinu odgovornosti na koju se troškovi odnose pa prema tome postoje mjesta troškova prema centrima odgovornosti (Potnik Galić, 2019.):

- Troškovni centri odgovornosti;
- Prihodovni centri odgovornosti;
- Profitni centri odgovornosti te
- Investicijski centri odgovornosti.

Za ovaj kriterij je vrlo značajno sinergijsko djelovanje menadžmenta koji odlučuje, odnosno određuje razine odgovornosti te računovodstva koje je dužno prezentirati ažurne i točne podatke koji se odnose na svaki centar odgovornosti, a sve s ciljem što efikasnijeg poslovanja poduzeća u cjelini, odnosno smanjivanja troškova poslovanja.

3. UTJECAJ TROŠKOVA NA POSLOVANJE PODUZEĆA AD PLASTIK D.D.

3.1. O poduzeću AD Plastik d.d.

Povijest poduzeća seže još od 1952. godine kada je osnovana Jugoplastika kao preteča poduzeća. 1992. godine poduzeće se odvaja kao samostalna poslovna jedinica pod nazivom Autodijelovi, dok u 1994. godini dolazi do promjene tvrtke u sadašnji naziv, odnosno AD Plastik d.d.. Povijest poduzeća se može sažeti u sljedećim važnim trenutcima (AD Plastik, 2019.):

„2018. – Akvizicija Tisza Automotive Kft., Tiszaújváros, Mađarska

2017. – Otvorena nova linija bojanja za interijere u Zagrebu

2014. – Otvorena nova linija bojanja u Zagrebu

2012. – Otvaranje tvornica- društava u Mladenovcu, Srbija i Kalugi, Rusija

2009. – Osnivanje druge Joint venture kompanije s kompanijom Faurecia - ZAO FADP, Luga, Rusija

2007. – Dokapitalizacija AD Plastik-a od strane inozemnog partnera Aerokosmicheskoe oborudovanie u iznosu 42,5 milijuna eura

2006. – Ulazak u partnerstvo s inozemnom kompanijom Faurecia zajedno s kompanijom Euro APS iz Rumunjske, na način da Faurecia preuzima udio od Simoldes-a

2002. – Osnivanje kompanije Euro APS u Rumunjskoj u partnerstvu s inozemnom kompanijom „Simoldes“

2001. – Provedba programa radničkog dioničarstva

1995. – Otvaranje tvornice AD Plastik-a u Zagrebu te tvornice-društva u Toljatiu, Rusija

1994. – Promjena imena poduzeća „Autodijelovi“ u današnje ime, AD Plastik d.d.

1992. – Osnivanje „Autodijelova“ kao samostalnog poduzeća izdvajanjem iz „Jugoplastike“

1968. – U sklopu kombinata „Jugoplastika“ započinje razvoj i proizvodnja proizvoda namijenjenih automobilske industriji.

1952. – Izvorni prednik „AD Plastik-a“ je „Jugoplastika“ – tvornica konfekcije, galanterije, obuće, proizvoda iz termoplastičnih materijala te stakloplastike.“

Iz svega prethodno navedenog vidljivo je da se poduzeće kroz povijest značajno razvijalo te se širilo na strana tržišta, što je dovelo do situacije kakva je danas. Razvoj poduzeća kao

posljedicu ima i samu kompleksnost poslovanja, posebice zbog više mjesta troškova, odnosno velikog broja proizvodnih pogona.

Slika 4: Proizvodni pogoni poduzeća AD Plastik d.d.

Izvor: AD Plastik d.d. (2019.): Integrirani godišnji izvještaj 2018, AD Plastik d.d., Solin, str 24.

Na slici 4 su prikazani proizvodni pogoni poduzeća koji se nalaze u 5 država. Sve to sugerira kolika je kompleksnost poslovanja, posebice kada je riječ o troškovima poslovanja. Ponajprije zbog same računovodstvene regulacije koja je specifična za svaku od zemalja gdje poduzeće posluje, ali također i zbog značajnih razlika u samoj cijeni istih inputa u svakoj od država. Zbog svega prethodno navedenog, nužno je detaljnije analizirati troškove te međuodnose između njih, bez fokusiranja na pojedinačne troškove, što svakako može dovesti do krivih zaključaka.

U nastavku empirijskog dijela rada se analiziraju troškovi poduzeća s naglaskom na eksplicitne troškove koji su navedeni u samim financijskim izvješćima poduzeća u razdoblju

od 2016. do 2019. godine. Podaci o implicitnim troškovima poduzeća nisu dostupni online stoga se isti neće obrađivati.

3.2. Analiza eksplicitnih troškova poduzeća AD Plastik d.d.

3.2.1. Analiza materijalnih troškova poduzeća

Materijalnim troškovima poduzeća se smatraju troškovi sirovina i materijala, troškovi prodane robe te ostali vanjski troškovi, a u daljnjem tekstu dan je prikaz njihovog kretanja kroz odabrane četiri godine, izražen u kunama.

Tablica 1: Materijalni troškovi poduzeća 2016.-2019. godine

Trošak/godina	2016.	2017.	2018.	2019.
Trošak sirovina i materijala	461.911.624	546.354.876	663.263.301	730.769.410
Trošak prodane robe	26.377.269	61.327.119	103.432.468	170.892.108
Ostali vanjski troškovi	60.375.627	71.754.273	92.851.196	91.404.476

Izvor: Izrada autora prema RDIG poduzeća AD Plastik d.d. za 2016., 2017., 2018. i 2019. godinu

Iz tablice 1 vidljivo je da su kroz promatrane 4 godine materijalni troškovi značajno porasli, pritom su trošak sirovina i materijala te ostali vanjski troškovi narasli za oko 50%, dok je trošak prodane robe narastao više od 6 puta u promatranom razdoblju. Također, vidljivo je da je od materijalnih troškova najznačajniji trošak sirovina i materijala (što je i očekivano kada je riječ o proizvodnom poduzeću kao što je AD Plastik d.d.), dok su druga dva troška manje značajna, ali svakako ne i zanemariva s obzirom na navedene iznose. .

Tablica 2: Indeksi kretanja materijalnih troškova poduzeća AD Plastik 2017.-2019. godine

Trošak/godina	2016./2017.	2017./2018.	2018./2019.
Trošak sirovina i materijala	118,28	121,40	110,18
Trošak prodane robe	232,50	168,66	165,22
Ostali vanjski troškovi	118,85	129,40	98,44

Izvor: Izrada autora prema RDIG poduzeća AD Plastik d.d. za 2016., 2017., 2018. i 2019. godinu

Iz tablice 2 vidljivo je da su se troškovi sirovina i materijala iz godine u godinu povećavali, pritom je rast ovog troška najveći u 2018. godini u odnosu na 2017. godinu, odnosno zabilježen je rast od 21,40%. Trošak prodane robe je materijalni trošak koji je u analiziranom razdoblju zabilježio najveći rast te je tako u 2017. godini u odnosu na 2016. godinu zabilježeno povećanje od 132,50%, dok je u 2018. te 2019. godini također zabilježen značajan rast ovog troška (gotovo 70%). Ostali vanjski troškovi su u 2017. te 2018. godini bilježili povećanje u odnosu na prethodne godine, dok je u 2019. godini došlo do smanjenja ovog troška za 1,56% u odnosu na 2018. godinu.

3.2.2. Analiza troškova osoblja poduzeća

Pod troškovima osoblja poduzeća podrazumijevaju se troškovi neto plaća i nadnica, troškovi doprinosa na plaće i iz plaća te troškovi poreza iz plaća.

Tablica 3: Troškovi osoblja poduzeća 2016.-2019. godine

Trošak/godina	2016.	2017.	2018.	2019.
Neto plaće i nadnice	102.658.484	120.350.359	144.505.861	162.912.028
Porezi i doprinosi iz plaća	34.295.688	39.156.415	49.286.382	56.763.061
Doprinosi na plaću	25.655.919	29.504.702	37.086.018	40.683.528

Izvor: Izrada autora prema RDIG poduzeća AD Plastik d.d. za 2016., 2017., 2018. i 2019. godinu

Iz tablice 3 vidljivo je da je u promatranom razdoblju došlo do porasta troškova osoblja, što je i za očekivati s obzirom na porast broja zaposlenika. Pritom su u tablici 3 prikazani ukupni troškovi osoblja za sve poslovne poduzeća, budući da su podaci preuzeti iz konsolidiranog računa dobiti i gubitka poduzeća.

Da bi bilo moguće izvršiti daljnju analizu troškova osoblja, nužno je prikazati strukturu zaposlenih prema poslu koji obavljaju jer se svakako pojavljuju velike razlike u troškovima osoblja, ovisno o promjenama u strukturi zaposlenih (odnosno, za očekivati je da će npr. s povećanjem udjela menadžmenta, ako je ostao isti broj zaposlenih doći do rasta troškova osoblja te u situaciji kada dolazi do pada udjela menadžmenta, uz zadržavanje istog broja zaposlenih, da će doći do pada troškova osoblja).

Tablica 4: Zaposlenici poduzeća prema poslu koji obavljaju

U % po godini	2016.	2017.	2018.	2019.
Management	8	7	2	1,79
Direktni radnici	55	57	53	53,71
Indirektni radnici	37	36	46	44,50

Izvor: Izrada autora prema RDIG poduzeća AD Plastik d.d. za 2016., 2017., 2018. i 2019. godinu

Iz tablice 4 vidljivo je da je došlo do smanjivanja udjela managementa u ukupnom broju zaposlenih, dok broj direktnih i indirektnih radnika varira. Smanjenje udjela managementa bi trebalo imati utjecaj na smanjivanje troška osoblja po pojedinom zaposlenom, uz uvjet da su plaće nepromijenjene kroz sve 4 analizirane godine. S druge strane, smanjenje udjela managementa u ukupnom broju zaposlenih može nastati i kao posljedica povećanja broja zaposlenih uz zadržavanje istog broja osoba u managementu.

Tablica 5: Troškovi osoblja po zaposlenom 2016.-2019. godine

Godina	2016.	2017.	2018.	2019.
Ukupni troškovi osoblja	162.610.090	189.011.476	230.878.261	260.358.617
Broj zaposlenih	2.121	2.386	2.876	2.953
Odnos trošak/broj zaposlenih	76.666,71	79.216,88	80.277,56	88.167,50

Izvor: Izrada autora prema RDiG poduzeća AD Plastik d.d. za 2016., 2017., 2018. i 2019. godinu

Iz tablice 5 vidljivo je da je u promatranom razdoblju, uz sami porast broja zaposlenika od preko 800 novozaposlenih osoba došlo i do samog porasta troškova osoblja po zaposlenom. Nisu prikazani podaci koristi li poduzeće neke od aktivnih mjera za poticanje zapošljavanja, ali ako se ide s pretpostavkom da je u ovaj trošak po zaposlenom uključen i trošak rukovodećeg kadra, ispada da su prosječne neto plaće zaposlenih niže od 5.000,00 kn (s uključenim neto plaćama managementa). Za ovakvu situaciju se dijelom može kriviti i cijena rada u istočnim zemljama, posebice Srbiji gdje su prosječne plaće za više od 50% niže u odnosu na hrvatski prosjek. U prilog tome govori i podatak da je u 2018. godini prosječna hrvatska neto plaća bila 843 €, dok je prosječna srpska neto plaća bila tek 421 € (Anadolija, 2019.). Svakako treba uzeti u obzir da je u izračun prosječne neto plaće uključena i neto plaća managera i sličnih osoba na rukovodećim položajima što svakako utječe i na prikazivanje neto plaća značajno višima u odnosu na stvarno stanje.

Ako se ide s pretpostavkom da je na istočnim tržištima cijena rada značajno niža u odnosu na cijenu rada u Hrvatskoj, vidljivo je da se za poduzeće isplati premještati proizvodne pogone na istok, posebice kada je riječ o proizvodnji proizvoda u čijoj je izradi značajan faktor ljudski rad. Također, seljenjem tvornica na istok, posebice u Rumunjsku se uz same troškove rada smanjuje i trošak transporta dijelova koje poduzeće izrađuje za Renault.

3.2.3. Analiza troškova amortizacije poduzeća

Ova skupina troškova je posebice značajna zbog mogućnosti manipuliranja njima u zakonskim okvirima, budući da je poduzeću dopušteno korištenje amortizacijskih stopa nižih u odnosu na uobičajene ako se procijeni da se imovina koristi u manjem obujmu te svakako u slučaju ako se očekuje duži korisni vijek u odnosu na uobičajeni za određenu vrstu imovine.

Također, dopušteno je korištenje i uvećanih stopa, iako su samo do iznosa dvostrukih uobičajenih stopa porezno priznate (Zakon o porezu na dobit, 2020., čl.12.) te se ne postavljaju restrikcije u pogledu stopa koje će poduzeće koristiti.

Kada je riječ o poduzeću koje raspolaže vrlo vrijednim proizvodnim pogonima kao što je AD Plastik d.d., vrlo je bitno analizirati i same troškove amortizacije zbog mogućnosti utjecaja na financijska izvješća pomoću ovih troškova. Tako je primjerice obračunom nižih stopa amortizacije moguće prikazati dobit značajno većom u odnosu na realnu. Dok se višim stopama amortizacije utječe na smanjivanje dobiti, ali i zadržavanjem sredstava u poduzeću (ne plaća se porez na dobit), ali se ujedno može utjecati i na potencijalne preuzimatelje poduzeća kojima se prikazuje lošija slika o poduzeću.

Materijalna i nematerijalna imovina	Stope amortizacije 2018.	Stope amortizacije 2017.
Građevinski objekti	1,50	1,50
Strojevi	7,00	7,00
Alati, namještaj, uredska i laboratorijska oprema, mjeri i kontrolni instrumenti	10,00	10,00
Transportna sredstva	20,00	20,00
Informatička oprema	20,00	20,00
Ostalo	10,00	10,00
Projekti	20,00	20,00
Software	20,00	20,00

Slika 5: Stope amortizacije poduzeća AD Plastik d.d.

Izvor: AD Plastik d.d. (2019.): Integrirani godišnji izvještaj 2018., AD Plastik d.d., Solin, str 185.

Sa slike 5 vidljivo je da poduzeće primjenjuje niže amortizacijske stope u odnosu na uobičajene što u konačnici može imati utjecaj ponajprije na smanjivanje troška amortizacije kao eksplicitnog troška poslovanja poduzeća, a u konačnici na samu dobit te financijske pokazatelje. Koliko su stope umanjene može se prikazati usporedbom s uobičajenim stopama, odnosno stopa uobičajena stopa za građevinske objekte je 5%, za strojeve 25%, za transportna sredstva te opremu 25% i finalno za računalnu opremu 50% (Zaloker, 2018.).

3.2.4. Odnos troškova s odabranim financijskim stavkama

Uz prethodno analizirane troškove, u ovom dijelu rada se prikazuju ostali troškovi te troškovi rezerviranja. U skupinu ostalih troškova troškova uključeni su troškovi reklamacija kupaca, intelektualni troškovi, troškovi osiguranja, troškovi poreza koji se ne odnose na osoblje, troškovi osiguranja te brojni drugi vanjski troškovi. Troškovi rezerviranja uključuju troškove rezerviranja za mirovine, otpremnine i slične obveze te druga rezerviranja.

U narednoj tablici prikazati će se odnos ukupnih materijalnih troškova, ukupnih troškova amortizacije, ukupnih troškova osoblja, ukupnih troškova rezerviranja te ukupnih ostalih troškova s ukupnim poslovnim prihodima te financijskim rezultatom. Cilj naredne tablice te izračuna je prikazati je li s povećanjem/smanjivanjem proizvodnje došlo do promjene prosječnog troška prema jedinici prihoda odnosno financijskog rezultata. Odnosno, cilj je prikazati je li za poduzeće povoljnije zadržati istu razinu proizvodnje ili povećavati proizvodnju (odnosno, cilj je prikazati koliko dodatna jedinica troška doprinosi promjeni prihoda te financijskog rezultata.

Tablica 6: Odnos troškova poduzeća s odabranim financijskim stavkama u razdoblju od 2016. do 2019. godine

Godina	2016.	2017.	2018.	2019.
Ukupni poslovni prihodi	935.749.751	1.090.139.704	1.321.254.191	1.541.647.212
Financijski rezultat	49.703.860	70.206.276	89.320.100	98.633.767
Ukupni materijalni troškovi	548.664.521	679.436.268	859.546.965	993.065.994
Troškovi/prihodi	0,5863	0,6233	0,6506	0,6556
Troškovi/financijski rezultat	11,04	9,68	9,62	10,07
Ukupni troškovi osoblja	162.610.090	189.011.476	230.878.261	260.358.617
Troškovi/prihodi	0,1738	0,1734	0,1747	0,1689
Troškovi/financijski rezultat	3,2716	2,6922	2,5848	2,6396
Ukupni troškovi amortizacije	77.115.461	83.162.015	90.857.983	110.399.838
Troškovi/prihodi	0,0824	0,0763	0,0688	0,0716
Troškovi/financijski rezultat	1,5515	1,1845	1,0172	1,1193
Ukupni ostali troškovi	68.706.918	53.683.422	56.806.155	72.501.004
Troškovi/prihodi	0,0734	0,0492	0,0430	0,0470
Troškovi/financijski rezultat	1,3823	0,7647	0,6360	0,7351
Ukupni troškovi rezerviranja poduzeća	6.040.095	6.290.324	5.008.562	1.971.753
Troškovi/prihodi	0,0065	0,0058	0,0038	0,0013
Troškovi/financijski rezultat	0,1215	0,0896	0,0561	0,0200

Izvor: Izrada autora prema RDiG poduzeća AD Plastik d.d. za 2016., 2017., 2018. i 2019. godinu

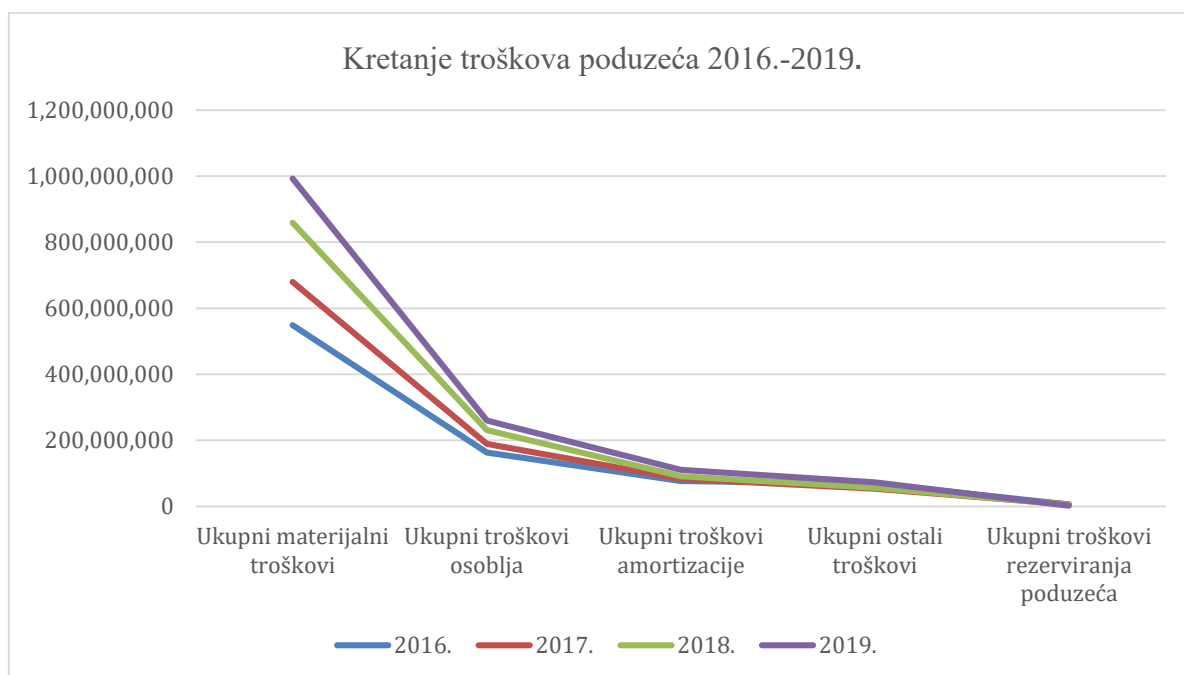
U tablici 6 korišten je financijski rezultat, odnosno dobit nakon oporezivanja. Iz tablice 6 vidljivo je da je došlo do rasta kako materijalnih troškova, tako i poslovnih prihoda u promatranom razdoblju, ali je vidljivo da troškovi rastu brže u odnosu na prihode. Tu činjenicu dokazuju i podatci koji se dobiju kada se u odnos stave ukupni materijalni troškovi i poslovni prihodi te je vidljivo da je 2016. godine po jednoj jedinici poslovnih prihoda bilo 0,5863 jedinica materijalnih rashoda, 2018. godine po jednoj jedinici poslovnih prihoda bilo 0,6506 jedinica materijalnih troškova, a 2019. godine 0,6556 jedinica materijalnih rashoda po jedinici poslovnog prihoda. S druge strane, kada je riječ o financijskom rezultatu, odnos s godinama varira, odnosno, prvo pada do 2018. godine, ali u 2019. godini dolazi do ponovnog rasta.

Iz tablice 6 vidljivo je da je u promatranom razdoblju došlo do porasta kako ukupnih troškova osoblja, tako i ukupnih poslovnih prihoda. Također, vidljivo je da je porast troškova približno proporcionalnom odnosu pratilo i povećanje prihoda. Kada se analiziraju troškovi osoblja u odnosu na poslovne prihode, može se zaključiti da po jedinici poslovnog prihoda nastaje približno 0,17 jedinica troška osoblja. U 2018. godini došlo je do porasta ukupnih troškova osoblja u odnosu na poslovne prihode, ali taj porast je gotovo beznačajan, da bi u 2019. godini uslijedilo značajnije smanjivanje troškova osoblja prema jednoj jedinici ostvarenog poslovnog prihoda. Analizira li se odnos troškova osoblja u odnosu na financijski rezultat, moguće je uočiti da je poduzeće ostvarivalo gotovo 3 jedinice troškova osoblja u odnosu na 1 ostvarenu jedinicu financijskog rezultata. Također, moguće je uočiti da je u promatranom razdoblju došlo do pada odnosa troškova osoblja u odnosu na financijski rezultat, ali je u 2019. godini došlo do ponovnog rasta.

Iz tablice 6 vidljivo je da je u promatranim godinama došlo do rasta troška amortizacije, ali se svakako može uočiti da je rast troška amortizacije manji od rasta ukupnih poslovnih prihoda. To dokazuje i činjenica da se odnos troška po jedinici prihoda smanjuje. U slučaju da poduzeće ne primjenjuje umanjene stope amortizacije, ovi iznosi bi bili značajno različiti. Kada je riječ o odnosu troška amortizacije i financijskog rezultata, vidljivo je da se taj odnos smanjivao do 2018. godine, ali je u 2019. godini ponovo došlo do rasta troška amortizacije u odnosu na financijski rezultat.

Došlo je do smanjivanja ostalih troškova u 2017. godini te do ponovnog rasta u 2018. godini, te značajnog rasta u 2019. godini. Kada je riječ o odnosu vrijednosti troška u odnosu na poslovne prihode, došlo je do značajnog pada do 2018. godine, ali u 2019. godini dolazi do ponovnog rasta. Još značajniji pad odnosa je zabilježen kada je riječ o financijskom rezultatu te je uočljivo da se odnos troškovi/financijski rezultat gotovo prepolovio u 2019. godini u odnosu na 2016., tj. taj odnos je u 2018. godini bio manji, ali je u 2019. godini došlo do ponovnog rasta.

Došlo je do rasta troškova rezerviranja u 2017. godini te do ponovnog pada u 2018. godini. Najznačajniji pad zabilježen je u 2019. godini, što je izravna posljedica gotovo pa ukidanja rezerviranja za mirovine, otpremnine i sl. Pritom je vidljivo da troškovi rezerviranja nipošto nisu pratili rast poslovnih prihoda, posljedica čega je značajno smanjenje iznosa troškova rezerviranja po jedinici poslovnih prihoda. Kada je riječ o odnosu troškovi/financijski rezultat, vidljivo je da je došlo do vrlo značajnog pada u promatranom razdoblju što je izravna posljedica pada troškova rezerviranja, a istodobnog rasta dobiti.

Grafikon 1: Grafički prikaz kretanja troškova poduzeća u razdoblju od 2016. do 2019. godine

Izvor: Izrada autora prema RDIG poduzeća AD Plastik d.d. za 2016., 2017., 2018. i 2019. godinu

Na grafikonu 1 prikazano je kretanje 5 kategorija troškova, odnosno materijalnih troškova, troškova amortizacije, troškova osoblja, troškova rezerviranja te ostalih troškova. Najznačajnija skupina troškova su materijalni troškovi, uočljivo je da su u promatranom razdoblju troškovi rasli, što je za očekivati u odnosu na povećanje obujma poslovanja poduzeća. Sljedeća značajna skupina troškova su troškovi osoblja, također, došlo je i do povećanja ovih troškova u promatranom razdoblju što je izravna posljedica zapošljavanja novih djelatnika. Ukupni troškovi amortizacije su u promatranom razdoblju rasli, dok je u 2017. godini došlo do pada ostalih troškova koji od 2018. godine ponovo rastu. Troškovi rezerviranja su skupina troškova koji najviše variraju u promatranom razdoblju, što je izravna posljedica činjenice da ovi troškovi ne nastaju temeljem knjigovodstvene evidencije primljenih računa (ili sl.), već prema odlukama vodstva poduzeća. 2017. godine je zabilježen pad ovog troška, 2018. godine rast, dok je 2019. godine došlo do ponovnog pada, ali budući da je riječ o skupini troškova koji su manje značajni za poduzeće, ove promjene se manje odražavaju na financijski rezultat (u odnosu na promjene značajnijih skupina troškova).

3.3. Analiza ukupnih rashoda, ukupnih prihoda i financijskog rezultata

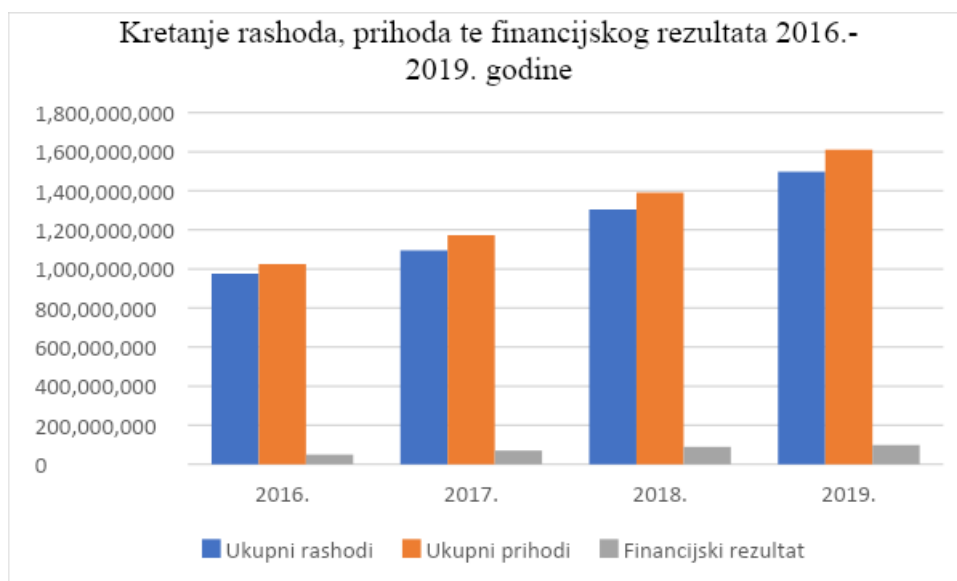
Nakon što su analizirane glavne skupine troškova, nužno je analizirati ukupne troškove, odnosno rashode poduzeća te iste usporediti s ukupnim prihodima te u konačnici sa financijskim rezultatom koji najbolje prikazuje uspješnost poslovanja poduzeća.

Tablica 7: Odnos rashoda, prihoda te financijskog rezultata poduzeća u razdoblju od 2016. do 2019. godine

Godina	2016.	2017.	2018.	2019.
Ukupni rashodi	975.318.676	1.093.880.962	1.304.215.816	1.496.416.867
Ukupni prihodi	1.024.433.389	1.172.880.879	1.391.018.112	1.610.116.209
Financijski rezultat	49.703.860	70.206.276	89.320.100	98.633.767

Izvor: Izrada autora prema RDiG poduzeća AD Plastik d.d. za 2016., 2017., 2018. i 2019. godinu

U tablici 7 prikazani su ukupni rashodi, ukupni prihodi te financijski rezultat poduzeća AD Plastik d.d. u razdoblju od 2016. do 2019. godine. Kao što je i vidljivo na grafikonu 2, može se uočiti da su u promatranom razdoblju sve tri kategorije rasle te da je pritom najveći rast prihoda i rashoda zabilježen u 2018. te 2019. godini. Iako su rashodi u promatranom razdoblju rasli, rast prihoda u odnosu na rast rashoda je bio veći, rezultat čega je povećanje dobiti u promatranom razdoblju.

Grafikon 2: Kretanje rashoda, prihoda te financijskog rezultata poduzeća u razdoblju 2016.-2019. godine

Izvor: Izrada autora prema RDIG poduzeća AD Plastik d.d. za 2016., 2017., 2018. i 2019. godinu

Na grafikonu 2 prikazano je kretanje rashoda, prihoda i financijskog rezultata poduzeća AD Plastik d.d. u razdoblju od 2016. do 2019. godine. Vidljivo je da je u promatranom razdoblju došlo do rasta ukupnih rashoda, ali da je ujedno rast ukupnih prihoda bio veći, što je dovelo do rasta ostvarene dobiti u razdoblju od 2016. do 2019. godine.

4. ZAKLJUČAK

Troškovi su bitni za poslovanje svakog poduzeća, budući da se kroz troškove očekuju određene korisnosti za poduzeće što će u konačnici dovesti do ostvarivanja prihoda. Podjele troškova su brojne, ovisno o autorima, ali i ovisno o tome dijele li se troškovi u menadžerskom ili računovodstvenom smislu. Pritom su podjele troškova u računovodstvenom smislu vrlo kompleksne te brojne. Iako na prvi pogled podjele troškova u menadžerskom smislu izgledaju jednostavnije, to činjenica i nije baš točna (ponajprije zbog uvažavanja postojanja implicitnih troškova). Za samo poduzeće je poželjno da zapošljava osobu koja je vrlo stručna u raspoznavanju troškova te poznaje kretanje troškova, kako u kratkom, tako i u dugom roku. Sve to je nužno da bi se pravovremeno donijele ispravne odluke, bilo da je riječ o početku ili prestanku proizvodnje određenog proizvoda. Pritom, iako s nekim proizvodom poduzeće ne ostvaruje profit, nužno je svakako uvidjeti širu sliku, posebice kada je riječ o poduzeću koje ima vrlo kompleksno poslovanje kao što je AD Plastik d.d. Primjerice ako poduzeće na jednom proizvodu ne ostvaruje profit, ali mu je taj proizvod nužan kako bi zadržao kupce i ostalih proizvoda, za poduzeće je poželjno da nastavi proizvoditi taj proizvod, iako bi ga prema menadžerskim načelima trebalo prestati proizvoditi, zbog dugoročnog utjecaja na cjelokupno poslovanje.

U okvirima ovdje provedene analize, najznačajnija je podjela troškova na eksplicitne i implicitne. Pritom se samo eksplicitni troškovi računovodstveno evidentiraju što uvelike utječe na izgled financijskih izvještaja što svakako može dati vrlo različitu sliku o poslovanju poduzeća u odnosu na onu koja bi bila da je u financijska izvješća moguće uključiti i implicitne troškove. Implicitni troškovi su za menadžment značajni kao pomoć pri odlučivanju budući da realnije prikazuju stanje u poduzeću, ali i prikazuju najbolju alternativu korištenja dostupnih resursa, a sve s ciljem poboljšanja uspješnosti poslovanja poduzeća u budućnosti. Kada je riječ o analiziranom poduzeću, u empirijskom dijelu rada se analiziraju samo eksplicitni troškovi na temelju dostupnih financijskih izvješća, dok se o implicitnim troškovima može samo nagađati budući da ti troškovi nisu uključeni u financijska izvješća.

Analizom materijalnih troškova poduzeća može se uočiti da je s porastom poslovnih prihoda došlo do rasta materijalnih troškova. Također je vidljivo i da je došlo do porasta materijalnih troškova po jednoj jedinici ostvarenog poslovnog prihoda. Kada se analiziraju troškovi

osoblja, vidljivo je da su troškovi po zaposlenom u poduzeću vrlo niski. Također, vidljivo je da je došlo do značajnog smanjenja udjela rukovodećih osoba u ukupnom broju zaposlenih, ali to je djelomično i posljedica povećanja broja zaposlenih tijekom promatranih godina.

Kada je riječ o trošku amortizacije, uočeno je da poduzeće primjenjuje niže stope od uobičajenih, što svakako može imati značajan utjecaj na ukupne troškove, dobit te posljedično i na financijske pokazatelje. Posebice kada se uzme u obzir da je riječ o poduzeću koje posjeduje vrlo vrijednu imovinu, tj. više proizvodnih pogona s tehnološki naprednom i vrijednom opremom.

Ostali troškovi i troškovi rezerviranja su manje značajni troškovi, ali ne i beznačajni. Troškovi rezerviranja su nužni za osiguranje poslovanja poduzeća, dok se ostali troškovi odnose na vanjske troškove. Pritom su vanjski troškovi nužni u poslovanju svakog poduzeća pa tako i za poslovanje AD Plastika, posebice kada je riječ o povremenim specijaliziranim poslovima kada se poduzeću ne isplati zaposliti osobu koja će obavljati te poslove, budući da bi trošak zapošljavanja osobe uvelike nadmašivao troškove vanjskih usluga.

Analizom rashoda, prihoda te financijskog rezultata poduzeća moguće je uočiti da je tijekom razdoblja od 2016. do 2019. godine došlo do rasta svih kategorija, ali je ujedno rast prihoda bio veći od rasta rashoda, rezultat čega je rast dobiti u promatranom razdoblju.

LITERATURA

1. AD Plastik d.d. (2017.): Godišnji izvještaj 2016., AD Plastik d.d., Solin
2. AD Plastik d.d. (2018.): Godišnji izvještaj 2017. , AD Plastik d.d., Solin
3. AD Plastik d.d. (2019.): Integrirani godišnji izvještaj 2018, AD Plastik d.d., Solin
4. AD Plastik d.d. (2019.): Povijesni razvoj, raspoloživo na: <http://www.adplastik.hr/hr/19-povijesni-razvoj/> (pristupljeno 05.07.2019.)
5. Agronomski fakultet Zagreb (2019.): Nastavni materijali, Teorija proizvodnje, Sveučilište u Zagrebu, Zagreb, raspoloživo na: <http://agririsk.agr.hr/Uprava-pdf/TEORIJA%20PROIZVODNJE.pdf> (pristupljeno 15.07.2019.)
6. Anadolija (2018.): Najviše prosječne plaće u regiji imaju Slovenci i Hrvati, raspoloživo na: <http://hr.n1info.com/Biznis/a349966/Evo-tko-u-regiji-ima-najvece-a-tko-najmanje-prosjecne-place.html> (pristupljeno 10.07.2019.)
7. Belak, V. (1995.): Menadžersko računovodstvo, RRIF, Zagreb
8. Dacić, L. (2019.): Nastavni materijali, Vježbe iz predmeta mikroekonomija, raspoloživo na: http://fmpe.edu.ba/images/nastava/934/vje%C5%BEbe_8-1.pdf (pristupljeno 10.07.2019.)
9. Filozofski fakultet u Beogradu (2004.): Nastavni materijali, Troškovi proizvodnje, Filozofski fakultet u Beogradu, Beograd, raspoloživo na: http://moodle.f.bg.ac.rs/file.php/125/Troskovi_proizvodnje_8.pdf (pristupljeno 15.07.2019.)
10. Karasalihović Sedlar, D. (2019.): Nastavni materijali, Troškovi u poslovanju, Sveučilište u Zagrebu, Zagreb, raspoloživo na: <https://docplayer.gr/21099236-Troskovi-u-poslovanju.html> (pristupljeno 20.07.2019.)
11. Narodne novine (2020.): Zakon o porezu na dobit, Narodne novine d.d., Zagreb, br. 117/04, 90/05, 57/06, 146/08, 80/10, 22/12, 148/13, 143/14, 50/16, 115/16, 106/18, 121/19 i 32/20
12. Par, V. i Šakić Bobić, B. (2014.): Uvod u mikroekonomiju, Sveučilište u Zagrebu, Zagreb
13. Pavić, I., Benić, Đ. i Hashi I. (2009.): Mikroekonomija, Sveučilište u Splitu, Split
14. Perčević, H. (2017.): Nastavni materijali, Troškovi i kriteriji klasifikacije troškova, Sveučilište u Zagrebu, Zagreb, raspoloživo na: http://www.efzg.unizg.hr/UserDocsImages/RAC/hpercevic/poslovno_planiranje/Tro%C5%A1kovi%20i%20kriteriji%20klasifikacije%20tro%C5%A1kova.pdf (pristupljeno 05.07.2019.)

15. Pervan, M. (2008.): Mikroekonomija, zbirka zadataka, Sveučilište u Splitu, Ekonomski fakultet, Split
16. Pindyck, R. S., Rubinfeld, D. L. (2005.): Mikroekonomija, peto izdanje, MATE d.o.o., Zagreb
17. Polovina, S. (2019.): Nastavni materijali: Analiza troškova, raspoloživo na: <https://www.coursehero.com/file/31823549/07-ANALIZA-TROSKOVA-1ppt/> (pristupljeno 15.07.2019.)
18. Potnik Galić, K. (2019.): Nastavni materijali, Klasifikacija troškova, Veleučilište u Požegi, Požega, raspoloživo na: <https://www.vup.hr/Data/Files/130214101046648.pdf> (pristupljeno 22.07.2019.)
19. Poslovni.hr (2020.): U Hrvatskoj drastičan pad prodaje novih automobila, a tek smo na početku krize, raspoloživo na: <https://www.poslovni.hr/trzista/u-hrvatskoj-drastican-pad-prodaje-novih-automobila-a-tek-smo-na-pocetku-krize-4224593> (pristupljeno 15.05.2020.)
20. Zaloker, D. (2018.): Obračun amortizacije, raspoloživo na: <https://www.teb.hr/novosti/2018/obracun-amortizacije/> (pristupljeno 11.07.2019.)

POPIS SLIKA:

Slika 1: Podjela troškova	6
Slika 2: Krivulje ukupnih troškova, ukupnih varijabilnih te fiksnih troškova	9
Slika 3: Krivulje prosječnog (LAC) te graničnog (LMC) troška u dugom roku	12
Slika 4: Proizvodni pogoni poduzeća AD Plastik d.d.	16
Slika 5: Stope amortizacije poduzeća AD Plastik d.d.	21

POPIS TABLICA:

Tablica 1: Materijalni troškovi poduzeća 2016.-2019. godine	17
Tablica 2: Indeksi kretanja materijalnih troškova poduzeća AD Plastik 2017.-2019. godine	18
Tablica 3: Troškovi osoblja poduzeća 2016.-2019. godine	18
Tablica 4: Zaposlenici poduzeća prema poslu koji obavljaju	19
Tablica 5: Troškovi osoblja po zaposlenom 2016.-2019. godine	20
Tablica 6: Odnos troškova poduzeća s odabranim financijskim stavkama u razdoblju od 2016. do 2019. godine	23
Tablica 7: Odnos rashoda, prihoda te financijskog rezultata poduzeća u razdoblju od 2016. do 2019. godine	28

POPIS GRAFIKONA

Grafikon 1: Grafički prikaz kretanja troškova poduzeća te odabranih financijskih stavki u razdoblju od 2016. do 2019. godine	26
Grafikon 2: Kretanje rashoda, prihoda te financijskog rezultata poduzeća u razdoblju 2016.-2019. godine	28

SAŽETAK

Troškovi su bitan čimbenik poslovanja poduzeća te uvelike utječu na sami financijski rezultat poslovanja, pritom se različite vrste troškova različito ponašaju s povećanjem obujma poslovanja. Cilj rada je teorijski definirati vrste troškova te u empirijskom dijelu rada analizirati utjecaj svake od vrsta troškova na poslovne prihode te financijski rezultat kroz protekle četiri godine.

Analizom materijalnih troškova uočeno je da je uz sami porast troškova došlo do rasta troška po jedinici ostvarenog poslovnog prihoda što posljedično može imati negativan utjecaj na poslovanje poduzeća, ako se i u budućnosti nastavi takav trend. Uočeno je da su troškovi po jednom zaposlenom u poduzeću vrlo niski, što se izravno može povezati s lokacijom poslovnica poduzeća, odnosno visinom nadnica u tim zemljama. Poduzeće primjenjuje niže amortizacijske stope od uobičajenih što svakako ima utjecaj na ukupne troškove, ali i samu dobit. Analizom ukupnih rashoda, prihoda te financijskog rezultata može se uočiti pozitivan trend poslovanja poduzeća, odnosno da rast prihoda nadmašuje rast rashoda, rezultat čega je rast dobiti tijekom posljednjih godina.

Ključne riječi: Troškovi, eksplicitni troškovi, AD Plastik d.d.

SUMMARY

Costs are an important factor in the company's business and greatly affect the financial performance of the business itself, while different types of costs behave differently with increasing business volume. The aim of the paper is to theoretically define the types of costs and in the empirical part of the paper to analyze the impact of each type of cost on business income and the financial result over the past four years.

The analysis of material costs showed that with the increase in costs there was an increase in the cost per unit of operating income, which may consequently have a negative impact on the company's operations, if this trend continues in the future. It was noticed that the costs per employee in the company are very low, which can be directly related to the location of the company's branches, or the level of wages in these countries. The company applies lower depreciation rates than usual, which certainly has an impact on total costs, but also the profit itself. The analysis of total expenditures, revenues and financial results shows a positive trend in the company's operations, i.e. that the growth of revenues exceeds the growth of expenditures, resulting in the growth of profits in recent years.

Key words: Costs, explicit costs, AD Plastik d.d.